

איש תורת המשפט

גד טרסקי
תרס"ז-תשנ"ז (1907-1992)
עשר שנים למותו

מתוך חוברת הזיכרון בהוצאת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים: 'לזכרו של גד טרסקי - דברים שנאמרו במלאת שלושים למותו, ירושלים תשנ"ה

הייתה לו אסכולה פילוסופית משלו, אבל איש תורת המשפט היה. הוא טיפל במשפט במסגרת שיטה תאורטית ובמקומו של המשפט בחיי החברה. הוא התעניין הן בצדו הנורמטיבי הן בצדו הפרגמטי, עם שעודד מחקר שדה. כמו כן, בצד מאמרים מעמיקים בתחומי המשפט הפרטי נהג להרבות בהערות לפסיקה, אשר נועדו להעמיד שופטים במקומם הראוי. בהיותו תלמידים קדאנו את מאמריו של פרופסור טרסקי. דבריו קשים היו לנו אז להבנה. העברית לא קלה הייתה. <...> לאחר שנים שבת וקראתי מאמרים אלו בשנית ובשלישית. הם עדיין היו קשים להבנה, אך לפתע התגלה לפני נדבך נוסף בכתיבתו של טרסקי שלא הייתי מודע לו בקריאתי הקודמת. אכן, זה כוחה של כתיבתו, שיש בה עומק ההולך ונחשף עם כל קריאה וקריאה: רשימותיו, הישנות שבהן כגון 'בעיית הליקויים בחוק (lacunose) וסעיף 46 לדבר המלך במועצתו' ועל הלכת התקדים במשפט הא"י הנוהג והעתידי, עודן אקטואליות. חזרתי לרשימות אלו כמה וכמה פעמים במהלך השנים האחרונות, ותמיד היה בהן חידוש, תמיד היו רעננות ועידוד למחשבה ולהעמקה.

אהרן ברק

בסוף שנות העשרים התקרב גויזו לקבוצה קטנה של צעירים, ואני בהם, שחרף מוצאם ממשפחות מתבוללות התחילו להתעניין ביהדות ובציונות. מנהיגנו הרוחני היה דאנטה לאטס (Dante Lattes), סופר והוגה דעות מעמיק ומופלא, שבשעתו היה אחד הנוצרים הבולטים של החנוכה הציונית באיטליה. לאטס היה דתי ועם זה החוק מכל פאנטיות ופורמליזם; היו לו תפיסה הומנית כללית והשכלה כללית רחבה מאוד, והוא ידע שפות רבות. הוא היה עורכו הראשי של הירחון לתרבות היהודית Rassegna Mensile di Israel. תקופת-מה עזר לו גויזו בעריכת הירחון. גויזו, שאף לו הייתה השכלה כללית רחבה ומגוונת, בהשראתו של לאטס הרחיב את אופקו על ידי קריאה רבה בנושאים יהודיים. נסיעה לארץ ישראל בשנת 1931 השפיעה עליו בכיוון הציוני.

כבר אז היה גויזו בעיקר איש המחשבה ולא נטה לפעולה ציבורית. אולם בשנת 1932, עם התמשטות הרדיפות נגד היהודים בגרמניה, ניסה להשיג אמנה בין-לאומית נגד האנטישמיות. הניסיון לא עלה יפה שכן איטליה הפשיסטית לא הייתה סביבה מתאימה לכך. אינני רוצה ליצור את הרושם המוטעה שמחשבותיו של גויזו התרכזו באותה התקופה רק בפוליטיקה ובבעיות יהודיות. בשנות השלושים הראשונות התחיל לעסוק במשפט אזרחי, בתורה הכללית של המשפט ובמשפט השוואתי והשתלב בהצלחה בעולם האקדמי.

חברטו בקי ד"ר

פרופסור טרסקי היה חלק בלתי-נפרד מחיי הייתי תלמידו, ולימים אסיסטנט שלו. בהדרכתו כתבתי את עבודת המוסמך ואת עבודת הדוקטורט. אני רואה בו את אבי הרוחני. השפעתו עלי ועל רבים מבני דורי הייתה מכרעת. זוכר אני את פגישותי הראשונות עמו בחדרו. היכל קודש נראה לי המקום. לימים באתי לשם כמורה בפקולטה וכשופט, אך תמיד ליוותה אותי אותה הרגשה של הזרת קודש ותמיד נותר בי כלפיו אותו יחס של תלמיד הניצב לפני רבו. איש עקרונות היה טרסקי. לא הייתה עליו מרות זולת מרותה של האמת. עם זה מעולם לא חיפש הסכמה לעמדותיו והתבטלות מפני דעותיו. איש קפדן היה ולא היסס למתוח ביקורת בלשון תקיפה ובלתי-מתפשרת. בדחילו ורחימו כתבנו אצלו את העבודה לקבלת התואר דוקטור, כאשר נגד עינינו עומד ה"ex libris" שלו ברמות יד אדם האוחזות באנך ואשר נועדה להצביע על היושר במשפט. אך עם היותו איש קפדן איש עדין היה, בעל נפש חמה. תמיד דאג לנו, למשפחותינו, לעתידנו. זכור לכולנו כיצד לאחר פטירת בכיר תלמידיו, אברהם רוזנטל ז"ל, טיפל במסירות במשפחתו. לנו, תלמידיו, היה פרופסור טרסקי דוגמה ומופת לאיש מדע, אמת-מידה להצטיינות, אדם שהמחקר וההוראה הם מטרת חייו. עם זה לא היסס לייעץ לנו לפנות אל עולם המעשה, אם חשב שראוי הדבר. כך קיבלתי את ברכתו לכהן כיועץ משפטי לממשלה וכשופט. איש אשכולות היה טרסקי - המשפט כולו היה פרוס לנגד עיניו. הייתה לו שליטה מלאה במשפט הפרטי - פרופסור למשפט אזרחי במלוא מובן המילה - בצד שליטה מלאה במשפט הציבורי. עיקר תרומתו היא בעיצוב המשפט הפרטי שלנו, החקוק וההלכתי. רוב רובם של מעייניו נתונים היו לבניית שיטת משפט ישראלית, אשר מחד גיסא תשאב מן המשפט האנגלי ומן המשפט הקונטיננטלי, אך מאידך גיסא לא תהא משועבדת להם; שיטת משפט ישראלית אשר תינק ממקורות מורשתנו, אך לא תהיה זהה להם. כתיבתו הקיפה את מלוא עולם המשפט. הוא לא היה פילוסוף של המשפט, לא